

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **31355** (13) **U**
(51) МПК
A01K 67/02 (2008.01)МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**ОПИС
ДО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ**видається під
відповідальність
власника
патенту**(54) СПОСІБ ВІДБОРУ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ЗА СПЕРМОПРОДУКТИВНІСТЮ**

1

(21) u200710254

(22) 14.09.2007

(24) 10.04.2008

(46) 10.04.2008, Бюл.№ 7, 2008 р.

(72) ГОНЧАРЕНКО ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ, UA

(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
UA

(57) Спосіб відбору бугаїв-плідників за спермопродуктивністю, що включає поетапний відбір молодих бугайців за родоводом, ростом та розвитком,

2

спермопродуктивністю, типом будови тіла, який **відрізняється** тим, що додатково в шестимісячному віці проводять генетичну експертизу бугайців на наявність генетичних дефектів, причому для подальшого зменшення концентрації цих генів у стадах молочної худоби відбирають лише тих бугайців, у пробах крові яких відсутні основні генетичні дефекти.

Корисна модель відноситься до зоотехнії, а саме, до розведення та селекції бугаїв-плідників, і може бути використана в практиці племінних заводів, репродукторів та племпідприємств.

Видатний бугай-плідник, оцінений за якістю нащадків як поліпшувач-преферент може реально вплинути на вдосконалення окремих стад і породи в цілому лише за однієї умови: він повинен мати високу і якісну спермопродукцію.

В Європейських країнах з розвинутим високопродуктивним молочним скотарством, а також в США і Канаді, починаючи з 1970-80 років, збільшилась чисельність бугаїв-плідників, носіїв генетичних дефектів, в т.ч. таких, які негативно впливали на якість спермопродуктивності: дефекти морфологічної структури спермій (деформація акросоми, хвоста і середньої частини, утворення петель, ексцентричне прикріплення хвоста), гіпоплазія сім'яників і т.п.

Відомий спосіб відбору бугаїв-плідників [Милованов В.К. Биология воспроизведения и искусственное осеменение сельскохозяйственных животных. - М.: Сельхозгиз, 1962. - 696 с.]. Відбір майбутніх бугаїв-плідників згідно способу проводять поетапно: спочатку за походженням (родоводом), потім за інтенсивністю росту і розвитку в 6-12-18-місячному віці, за типом будови тіла (у 1 і 2-річному віці), за якістю спермопродукції (в середньому, з 12-місячного віку). Тобто в сучасній практиці селекції бугаїв-плідників їх спермопродукцію починають оцінювати з 12-місячного віку і за цією ознакою завершують відбір ремонтних бугайців у 16-18-місячному віці.

Недоліком такого способу є те, що існуюча си-

стема відбору майбутніх бугаїв-плідників не передбачає використання генетичного тестування тварин, як можливих носіїв генетичних дефектів, які знижують якісні і кількісні характеристики спермопродуктивності, тому вона потребує суттєвого поліпшення.

На жаль, в племпідприємства України були імпортовані бугаї-плідники, або їх сперма, голштинської породи, які в своїй спадковості мали генетичні аномалії з рецесивним типом успадкування, що значно ускладнює процес оздоровлення стад молочних корів від вказаних дефектів. Щоб запобігти подальшому поширенню генетичних аномалій, в США, Нідерландах, Словаччині та інших країнах створені державні лабораторії, які проводять генетичну експертизу бугаїв на наявність дефектів, в т.ч. порушення співвідношення в приплоді - збільшення чисельності чоловічої статі і т.п.

Корисною моделлю ставиться завдання підвищити спермопродуктивність майбутніх бугаїв-плідників та нівелювати подальше поширення дефектних генів в стадах молочної худоби.

Поставлене корисною моделлю завдання досягається тим, що у способі відбору бугаїв-плідників за спермопродуктивністю, що включає поетапний відбір молодих бугайців за родоводом, ростом та розвитком, спермопродуктивністю, типом будови тіла, згідно корисній моделі додатково з шестимісячного віку проводять генетичну експертизу спадковості тварин і для подальшого племінного використання залишають лише тих бугаїв, які вільні від генетичних дефектів.

Спосіб здійснюється таким чином. Дотримуючись вимог існуючої системи, відбір молодих бу-

(13) **U**(11) **31355**(19) **UA**

гайців ведуть поетапно: за родоводом, ростом і розвитком, спермопродукцією (в середньому, з 12-місячного віку), екстер'єрним типом будови тіла (в середньому, в 16-18-місячному віці) і додатково проводять генетичну експертизу на відібраної у тваринах пробах крові (у 6-місячному і старше віці) на відсутність генетичних дефектів згідно міжнародних класифікаційних вимог. Молодих бугаїв, тестування яких показало відсутність у їх спадковості генетичних дефектів, вирощують для подальшого племінного використання.

З метою вивчення ефективності запропонованого способу для спрямованого відбору молодих бугаївців, у Головному селекційному центрі країни (м. Переяслав-Хмельницький) в 1988-2000 рр. провели дослідження плідників (n = 18) тестованих на відсутність генетичних дефектів і нетестованих (n = 22). Порівняльний аналіз корисної моделі, яка заявляється, та прототипу засвідчив, що спосіб відбору бугаїв-плідників з використанням методу генетичного тестування на відсутність спадкових дефектів, характеризується новими суттєвими перевагами, які полягають у тому, що запропоновано:

додатково до існуючої системи відбору майбутніх бугаїв-плідників проводити їх генетичне тестування на відсутність спадкових дефектів;

селекційно-племінна цінність (СПЦ) тестова-

них плідників в умовах України також вища (повторюваність 90,7% проти 70,8% - у нетестованих);

тестовані плідники за показником середнього об'єму нативної сперми (6,6мл - по групі бугаїв тестованих переважали (+2мл) групу нетестованих - 4,6мл), але щодо концентрації сперми в 1мл, рухливості та індексу спермо-продуктивності перевага в групі тварин нетестованих (табл. 1, 2);

отримання більшої кількості нативної сперми у тестованих бугаїв (6,6мл) забезпечить отримання більшої кількості спермодоз від тестованих плідників (у 8 з 18, що становить 44%);

тестування і подальше бракування бугаїв-носіїв спадкових захворювань сприяє оздоровленню масиву худоби від генетично-зумовлених захворювань та підвищенню плодючості маточного поголів'я.

Аналіз даних свідчить (табл. 3), що племінна цінність батьків за рівнем надою у групі тестованих бугаїв майже вдвічі вища (+1120кг) порівняно з групою нетестованих бугаїв (відповідно +445кг) до рівня ровесниць їх дочок. Оцінка племінної цінності матерів плідників вказаних груп бугаїв також свідчить про перевагу матерів тестованих плідників (вільних від дефектних генів) і за молочною продуктивністю (1, 3, вища лактації, по життєва продуктивність), і за оцінкою типу будови тіла (табл. 4).

Таблиця 1

Оцінка якості сперми імпортованих голштинських бугаїв-плідників, які тестовані на дефектні гени

Кличка, інв. № бугая	Рік	Одержано еякулятів	Об'єм нативної сперми, мл				Концентрація, млрд.с/мл	Рухливість, балів	ІСП, млрд. с/еяк.
			Всього	в т.ч. брак		середній			
				мл	%				
CLAIRBOIS VIANNEY ET 378239	91/99	905	4241	440	10,4	4,5	1,00	5,34	3,1
PEARTOME FIELDER 5573125	97/00	523	3278	305	9,3	6,3	0,95	5,8	3,5
MALOYA BRUNO 5488517	97/00	425	3285	443	135	7,7	0,78	5,0	3,0
MAZYLAK PARAMOUNT 5206117	97/00	661	4984	341	6,8	7,5	0,98	5,8	4,3
MAPEL WOOD REVELATION 5500383	97/00	476	2894	295	40,1	6,1	0,85	5,5	2,9
STABVQ CHURCHILL 5568735	97/00	551	2962	253	8,5	5,4	0,85	5,8	2,7
WILLSONA DELIGHT 5422064	97/00	548	3912	292	7,5	7,1	0,85	5,3	3,2
SHOREMAR STARFECTIO N 5063697	97/00	331	1719	567	33,0	5,2	0,63	3,3	1,1
COTOPIERRE CAPITOLE 5567647	97/00	648	5298	262	4,9	8,2	1,08	6,0	5,3

Продовження таблиці 1

Кличка, інв. № бугая	Рік	Одержано еякулятів	Об'єм нативної сперми, мл				Концентрація, млрд.с/мл	Рухливість, балів	ІСП, млрд. с/еяк.
			Всього	в т.ч. брак		середній			
				мл	%				
CAROL JOHN 5502669	97/00	466	2876	315	11,0	6,2	0,95	6,0	3,5
PEARTOME BLACKBEARD 5287586	97/00	311	1434	1032	72,0	4,6	0,14	0,7	2,7
LACTOMONT BRITTESK 5464072	97/00	666	4679	358	7,7	7,0	1,00	5,5	3,9
A TOWNSON LINDY ET 382748	97/00	516	3675	440	12,0	7,1	0,75	5,0	2,7
MACPES AMADEUS 5325318	97/00	549	5077	532	10,5	9,2	0,8	5,0	3,7
ALLANGROVE CRISCO 5449877	97/00	279	1944	70	3,6	7,0	1,12	6,0	4,7
LADYS-MANOR PRODIGY-RED 2167917	97/00	424	2238	897	40,1	5,1	0,45	2,3	1,1
HANOVERHILL BRIGADIER ET 384590	91/96	744	5647	134	5,4	7,6	1,6	7,7	8,6
A VI-POND-VIEW STARBUCK PRO 389756	91/99	694	5234	891	17,0	6,7	0,8	4,5	4,0
В середньому по тестованих:		538,6	3634,3	437,1	12,0	6,6	0,86	5,0	3,6

Таблиця 2

Оцінка якості сперми імпортованих голштинських бугаїв-плідників, які не тестовані на дефектні гени

Кличка, інв № бугая	Рік	Одержано еякулятів	Об'єм нативної сперми, мл				Концентрація, млрд.с/мл	Рухливість, балів	ІСП, млрд. с/еяк.
			Всього	в т.ч. брак		середній			
				мл	%				
WEBB VIEW JASON ET-RED 389955	87/94	1056	4914	776	15	5	1,4	7,4	5,3
A SINGLESTONE CALICO ET-RED 399264	89/94	939	4475	517	11,6	4,367	1,3	7,5	4,25
VALLEYRIVER E CHOICE ET-RED 40123 8	90/96	894	4859	795	16,4	5,4	1,6	7,3	5,4
WILCUTLER REALITY TYSON-RED 396224	88/91	542	1037	180	17,4	1,9	1,4	7,7	2,67
BUSHOLM SCOTTIE ET-RED 393173	88/93	920	3637	335	9,2	4,2	1,3	7,5	4,35

Продовження таблиці 2

Кличка, інв № бугая	Рік	Одержано еякулятів	Об'єм нативної сперми, мл				Концентрація, млрд.с/мл	Рухливість, балів	ІСП, млрд. с/еяк.
			Всього	в т.ч. брак		середній			
				мл	%				
VIAPAX ROYAL SECURITY ET-RED 393671 ERNELL	88/96	1718	5431	603	11,1	3,7	1,3	7,4	3,52
CAVALIER CAIN-RED 392529 A FAIR-HILL	88/95	1345	6271	2165	34,5	4,9	0,7	6,5	2,32
DEFENCE ET-RED 398831 ROMANDALE	89/96	1183	4916	397	8,1	4,45	1,6	7,4	5,49
ASTRO KING ET395872 ROMANDALE	89/96	889	3583	396	11,0	4,3	1,3	7,1	4,46
STAR EDDIE 401047 ANBROS	89/93	552	2253	173	128	4,4	1,7	7,4	6,18
TARZAN 399432 OAK RIDGES	90/96	980	6582	409	6,2	6,7	1,3	7,0	4,50
TAURUS 397383 MEADOW LEE	89/95	1011	4364	744	17,0	4,4	1,1	6,7	3,27
MARK BUCK 396018 TERRYLEA S C	89/98	1338	6419	376	128	5,0	1,5	7,4	5,22
CHICO ET 394661 BELGROVE	89/95	830	3246	755	23,2	4,5	1,0	6,5	3,16
MARK MILLSON ET 394222 GENTLEACRES	89/96	1040	4364	777	17,7	4,3	1,0	6,5	2,98
BONUS ZEB 391033 CONDON	88/95	1133	3918	547	128	3,5	1,3	6,8	3,22
SIMCOE 397111 CLAYBANK	89/98	1510	9263	438	4,7	6,1	1,8	7,3	8,05
JEWL STARBUSK ET 393780 ABERKLKLINE	88/95	1226	5460	937	17,2	4,7	1,3	7,4	4,44
SEXATION MASTER JEB 400710 A JUNIPER	90/96	924	3705	572	15,4	3,9	0,8	5,9	1,96
ROYALTY ET 402052 BROOKS-TWAIN	90/95	645	2829	149	5,2	4,7	1,3	7,2	4,25
GOLD PATRICK-ET 393134 CLAIRBOIS SIR	88/98	1596	6853	1039	15,2	4,4	1,2	6,6	3,51
CHRISTIN 374230	91/99	790	5619	300	5,3	6,8	1,0	6,5	4,87
В середньому по нетестованих:		1048	4727	608	12,8	4,6	1,3	7,05	4,2

Таблиця 3

Господарсько-корисні ознаки батьків голштинських бугаїв-плідників (тестованих і не тестованих за дефектними генами) американської та канадської селекції, завезених на ГСЦ України (1988-2000рр.)

Показники	Бугаї-плідники																	
	не тестовані (n=22)								тестовані (n=18)									
Оцінка племінної цінності батька																		
За молочною продуктивністю дочок порівняно із ровесницями	N	n	M	F, %	F, кг	F,%	P, кг		N	n	M	F,%	F, кг	P,%	P, кг			
	4309	18498	+445	-0,04	+21	-0,06	+16		7797	35803	+1120	-0,09	+33,4	+0,03	+40,3			
За індексами будови тіла	C	R	FL	FU	RU	MS	DC	ST	SZ	C	R	FL	FU	RU	MS	DC	ST	SZ
	+9	+3,25	+3,3	+5,5	+7,66	+7,17	+9,66	+6,58	+7,67	+4,3 6	+0,4 5	+10, 54	+2,8 2	+7,2 7	+5,7 7	+9,4 1	+5,4 1	+4,7 7
Оцінка племінної цінності матері																		
За молочною продуктивністю: I лактація III лактація вища лактація пожиттєва За загальною оцінкою типу: EX (Excellent) VG (Very Good) GP (Good Plus)	303 - 7386 - 3,94 - 291 - 3,24 - 239 304 - 10126 - 4,10 - 415 - 3,27 - 330 4B - 305 - 10669 - 4,21 - 449 - 3,28 - 349 1-5 - 1525 - 46442 - 4,15 - 1927 - 3,31 - 1537								305 - 8206 - 4,0 - 331 - 3,32 - 272 305 - 10684 - 4,0 - 374 - 3,23 - 345 4B - 305 - 12300 - 4,0 - 483 - 3,2 - 404 1-3,5 - 1288 - 48549 - 4,0 - 1945 - 3,3 - 1507									
	n=7 (31,8%)								n= 6 (33,3%)									
	n= 12 (54,6%)								n=11 (61,2%)									
	n=3 (13,6%)								n = 1 (5,5%)									

Примітка: F (fat), %; P (protein), % - вміст жиру та білка в молоці; F (кг), P (кг) - кількість молочного жиру та білка; N - кількість стад; C (Conformation); R (Rump); FL (Feet & Legs); FU (Fore Udder); RU (Rear Udder); MS (Mammary System); DC (Dairy Character); ST (Style); SZ (Size)

Таблиця 4

Селекційно-племінна цінність (СПЦ) імпортованих голштинських бугаїв-плідників американської та канадської селекції за якістю потомків

Показники	Бугай-плідники																			
	не тестовані									тестовані										
	Official Extended Pedigree	картка племінного бугая (ф. 1-мол.)								Official Extended Pedigree					картка племінного бугая (ф. 1-мол.)					
Молочна продуктив- ність дочок:		N	n	M	F, %	F, кг	F, %	F, кг	M	F, %	F, кг	F, %	F, кг	N	n	M	F, %	F, кг	F, %	F, кг
м	-	202	2740	5634	3,73	210	3,29	185	8892	3,8	340	3,2	288	183	2724	9168	3,76	345	3,18	292
d	-		+492	-0,02		+17	-0,01	+15	+1014	-0,01	+40	+0,01	+35			+724	+0,06	+32	+0,02	+24
СПЦ	-			+6,0	x	+5,5	x	+5,6			-					+7	x	+8	x	+7
Повторюва- ність, %	-					70,8					-							90,7		